

УДК 340.12: 316.48

DOI: 10.31359/1993-0941-2018-36-21

---

**М. О. Рішняк**, Трудовий арбітр Національної служби посередництва і примирення  
м. Кропивницький

## **Право як засіб попередження та подолання соціальних конфліктів**

---

*Стаття присвячена дослідженню права в аспекті його здатності бути засобом попередження та подолання соціальних конфліктів. Право розглядається крізь призму його взаємодії з конфліктами, втілення та здійснення в правовідносинах. З огляду на наявність загальних для всіх соціальних конфліктів властивостей, в якості дослідної моделі обрано трудові конфлікти, які є найбільш типовими. У процесі дослідження з'ясовано, що об'єктивно зумовлене конфліктогенним соціумом, примирне за природою право, як утілення справедливості, виявляється як засіб попередження та подолання соціальних конфліктів уже на стадії моделювання правовідносин. З'ясовано, що право коректно ставить суб'єктив конфліктної взаємодії у певні «поведінкові рамки», покладає на сторони відповідальність за порушення норм права про соціальні конфлікти, що стримує розвиток конфліктності та забезпечує подолання конфліктних тенденцій. Виявлено, що право органічно поєднує властивості об'єктивного й суб'єктивного права, особливості природного, позитивного та соціального права тощо. На підставі виявлених ознак і особливостей сформульовано поняття права як засобу попередження та подолання соціальних конфліктів.*

***Ключові слова:** право, соціальні конфлікти, соціальна небезпека, засіб попередження конфліктів, компроміс, примирення.*

**Постановка проблеми.** Демократизація й лібералізація українського суспільства супроводжується загостренням соціальних суперечностей практично в усіх сферах життєдіяльності, що виявляється у високому рівні конфліктності, яка відображає певні властивості й особливий стан соціуму, що характеризується постійною наявністю передумов виникнення численних, різного рівня та виду соціальних конфліктів. Обумовлена цим соціальна небезпека вимагає контролю конфліктності, соціального впорядкування конфліктних тенденцій, які можуть становити найбільшу небезпеку для суспільства, що потребує завбачливого запобігання розвитку таких тенденцій та подолання конфліктогенних процесів [1, с. 226, 228, 230]. У цьому зв'язку особливо важливого значення набуває проблема попередження та подолання соціальних конфліктів які є осереддям конфліктності, джерелом постійної соціальної напруженості. Усвідомлення загроз, які несуть конфлікти правам людини, стабільності та сталому розвитку суспільства завжди турбувало людську спільноту [2, с. 17], з давніх часів спонукало суспільство до пошуку ефективних соціальних засобів їх попередження та подолання, що об'єктивно зумовило зародження примирного права [3, с. 14], яке було прототипом, власне, права [4, с. 441]. Таким чином, це дослідження набуває великого загальносоціального значення, що обумовлює його актуальність.

**Огляд останніх досліджень та публікацій.** У розумінні соціальних конфліктів та виборі засобів їх попередження й подолання в працях видатних зарубіжних та вітчизняних дослідників відсутня однастайність. Так, Т. Гоббс ототожнював конфліктність [1, с. 228] з «війною всіх проти всіх» та вважав, що подолати конфлікти здатна лише наділена абсолютною владою держава (сила) [15]. Натомість, Дж. Локк був схильний до думки, що припинити «стан війни», обмежити свободу людини не порушуючи рівноваги в суспільстві здатний тільки закон природи (право) [16] ворожнечі [21]. Прихильником примирної теорії права як засобу регулювання конфліктів, утіленого в прості але

ефективні форми самозахисту був Е. Аннерс [3, с. 14–16, 145, 194]. При цьому вчений зазначав, що майже до кінця XIX ст. основним засобом розв'язання конфліктів все ж залишалось силове придушення та жорстке кримінальне переслідування [3, с. 350]. Г. Берман у визначенні права надавав пріоритет правовій діяльності, розглядав право як засіб з полегшення добровільних домовленостей шляхом переговорів. Право в дії, на думку вченого [9, с. 22], є засобом примирення правових розбіжностей і вирішення конфліктів [9, с. 61–67]. Оскільки обставини взаємної ворожнечі сторін висували на перший план проблему забезпечення миру [9, с. 77], вся діяльність суб'єктів права наповнювалась примирною сутністю. Ф. Скакун убачає причину виникнення права в необхідності забезпечення і підтримання стабільності і порядку в суспільстві в умовах загострення конфліктів [27, с. 211], а вихідною формою його буття вважає правовідносини. На думку С. В. Бобровник, запорукою стабільності та порядку в суспільстві можуть служити механізми стримування й обмеження конфліктності та стимулювання розвитку соціальної компромісності [28, с. 29], побудови загальної моделі взаємовідносин на партнерських засадах [28, с. 32]. Правове забезпечення соціальної комунікації повинне реалізовуватися не за допомогою примусу, заборон та обмежень, що відображають насильницький аспект права, а будуватися на засобах правового компромісу й принципу пріоритету стимулюючого впливу на конкретних суб'єктів [28, с. 33]. Завчасне виявлення конфліктності суспільних відносин на стадії правотворення, засноване на врахуванні інтересів особистості, забезпечує компромісність правовідносин, як фактор попередження конфліктів, спричинених правовими колізіями та прогалинами [28, с. 40]. На думку О. В. Петришина, у заснованому на принципах плюралізму суспільстві право набуває властивостей «ефективного засобу розмежування та узгодження соціальних інтересів, попередження та подолання соціальних конфліктів» і є необхідною складовою соціальної взаємодії. Прототипом права, на думку вченого, було право примирення, як засіб подолання внутрішніх і зовнішніх щодо певної людської спільноти конфліктів [4, с. 441]. Право є засобом підтримки правопорядку

та запобігання і вирішення конфліктів. У контексті інтеграції здобутків основних шкіл праворозуміння одного і того ж соціального явища вчений вбачає існування права в трьох формах: свідомості, текстах та дії [4, с. 444]. Призначенням права, як особливого інституціоналізованого утворення, якому властиві нормативність, визначеність, обов'язковість та забезпеченість примусом, на думку вченого є «здійснення регулятивного впливу на суспільство з метою упорядкування соціальних відносин, попередження та вирішення конфліктів» [4, с. 445]. Є. В. Бурлай акцентував увагу на тому, що праву притаманна функція засобу й механізму розв'язання конфліктів з приводу розбіжностей в інтересах, що важливо за умов відсутності їх повної узгодженості, а відтак існування постійних реальних конфліктів. У певному розумінні право народжується саме з конфліктів, як і основні правові інструменти, якими, зокрема, є усталені договори й закони-запобіжники конфліктів, чітко формалізовані нормативні обмежувачі та орієнтири поведінки людей у суспільстві [4, с. 825]. Н. М. Оніщенко вважає, що збалансованість повноважень суб'єктів права є гарантією збалансованості їхніх прав, процедурної чи юридичної рівності [29, с. 21], що сприяє мінімізації ризиків виникнення конфліктів і, таким чином, забезпечує їх попередження. На думку вченої, «слабка діяльність держави в соціальній сфері часто стає причиною конфліктів» [29, с. 27]. Гьофе Отфрід вважає, що примус у регулюванні відносин веде до свавілля. Природа, особливості і характер реагування конфліктів на «силу», вказують на те, що примус є неприйнятним у сфері регулювання конфліктів. Сила отримує у відповідь адекватну протидію й тільки поглиблює конфлікти. Тому примусово-уповноважуючий механізм правового регулювання конфліктів має поступитися примирно-урівноважуючому [30, с. 5–25], який є адекватним особливостям і характеру соціальних конфліктів.

**Мета статті** — розглянути питання правовідносин конфлікту й права в їх діалектичному взаємозв'язку та взаємодії. Проблема права як засобу попередження та подолання соціальних конфліктів у реаліях сучасної української дійсності.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Право як засіб попередження та подолання соціальних конфліктів виникло як природна захисна реакція конфліктогенного соціуму на соціальну небезпеку, яку несли суспільству конфлікти. Обумовлене особливостями конфліктів та суспільних відносин, у зв'язку з якими такі конфлікти виникали, виявляючись у спеціальних діях і заходах [5, с. 420], право набуло властивостей, які забезпечили його здатність до попередження та подолання найпоширеніших соціальних конфліктів. Такі конфлікти не завжди набувають антагоністичного характеру і, хоч і мають перспективу загострення, але переважно відбуваються у поміркованіших формах, оскільки конфліктуючі суб'єкти пов'язані між собою міцними структурними й функціональними зв'язками. Це спонукає їх шукати прийнятні способи взаємодії, вирішення актуальних питань через систему вимог-поступок, через компроміс, який є найбільш функціональним способом вирішення конфліктів, оскільки виключає доведення конфліктного протистояння до екстремальних форм і створює можливості для вирішення важливих питань [1, с. 229]. Оскільки зв'язок права з конфліктами розкривається в правовідносинах [4, с. 547], це обумовлює його пізнання крізь призму взаємозв'язку та взаємодії з такими конфліктами в лоні правовідносин і забезпечує виявлення особливостей права шляхом співставлення різного впливу права й конфлікту на правовідносини як особливу форму суспільних відносин. Попри різноманітність, усім конфліктам притаманні загальні риси, що робить можливим обрання певного їх виду в якості зразка, дослідної моделі. Це дозволяє оптимізувати процес дослідження та поширити його висновки на всі інші види соціальних конфліктів. Такою моделлю, зважаючи на давню практику регулювання конфліктів в історично першій, найважливішій сфері життєдіяльності людини – сфері праці [6, с. 79], можуть бути конфлікти соціально-трудового характеру, які виявляються в усіх сферах суспільної діяльності, заснованих на праці. На те, що такі конфлікти є найбільш поширеними, регулярно виникаючими, масовими, багаторівневими, нерідко соціально небезпечними, вказує створення постійно діючих спеціальних державних органів, наділених за-

побіжними, посередницькими і примирними функціями, як у багатьох зарубіжних країнах, так і в Україні [7, с. 256]. Оскільки правовідносини засновані на взаємності прав та обов'язків, незалежно від соціального й економічного становища їх суб'єктів [8, с. 293, 298, 306, 324], права та інтереси одних осіб можуть бути реалізовані через виконання обов'язків іншими [9, с. 336]. А з огляду на те, що «в основі будь-яких форм взаємодії суб'єктів між собою лежить суперечність» [1, с. 222], саме в суспільних відносинах між їх сторонами зароджуються соціальні конфлікти і право як засіб нейтралізації таких конфліктів, як утілення справедливості – «належне, що протистоїть свавіллю, ідеальна реальність відносин між людьми» [10, с. 92, 95, 134]. Саме в суспільних відносинах виявляється миротворча [8, с. 83] і врівноважуюча [1, с. 221] дія права, що трансформує їх в правовідносини та стає очевидною взаємозалежність конфлікту та права [1, с. 216]. Таким чином, і право, і конфлікт, народжені в лоні суспільних відносин, є явищами, які взаємозумовлюють і взаємовиключають один одного, існують в єдності та протидії [11, с. 162]. Адже, якби суспільні відносини й суспільство були безконфліктними, не виникала б потреба в праві. Об'єктивно зумовлене конфліктогенним соціумом [1, с. 227], абстраговане від конкретного соціального становища суб'єктів суспільних відносин, право визначає відповідну суспільно необхідну міру їх свободи й рівності, розмежовує та узгоджує їхні різні інтереси як сторін соціальної взаємодії [9, с. 147], таким чином, впливаючи на свідомість суб'єктів конфліктної взаємодії, нейтралізуючи чинники конфліктності, запобігає можливому зіткненню вже на стадії правотворення, створює передумови для мирного зародження, стабільного функціонування та сталого розвитку суспільних відносин.

Аналіз встановленого Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» (далі – Закон) порядку розв'язання трудових конфліктів [12] свідчить про те, що право як засіб попередження та подолання соціальних конфліктів виявляється у нормах права, які визначають загальний порядок реалізації уповноваженими суб'єктами конфліктної взаємодії права на вирішення соціальних конфліктів. Так, пра-

ву на вимагання уповноваженої особи (ст. 4, 6), відповідає юридичний обов'язок зобов'язаної особи щодо розгляду й задоволення правомірних вимог (ст. 5) [12]. Право, забезпечуючи умови автономії суб'єктів конфліктної взаємодії (ст. 4–14, 19–21), сприяючи усвідомленню ними своїх власних інтересів [4, с. 456], спонукає сторони до соціальної і правової активності розкриваючи перед ними широкі можливості для самостійного, без зовнішнього втручання, врегулювання суперечностей і, разом із тим, коректно застерігає від пасивності, ухилення від участі в примирних процедурах, спонукає до примирення на будь-якій стадії регулювання конфлікту (ст. 13; 21). Будуючи загальні засади взаємодії між сторонами процесу регулювання соціальних конфліктів на принципах справедливості, формальної рівності, державного сприяння (ст. 16), право, з одного боку, убезпечує від втручання держави, а, з іншого, покладає на сторони відповідальність за порушення норм права про соціально-трудові конфлікти (розд. IV Закону) та вимагає від них активного, ініціативного, самостійного подолання конфліктів (ст. 13) [12]. Оперуючи системою взаємозв'язаних дозволів (ч. 3 ст. 8; ч. 3 ст. 13), зобов'язань (ч. 1 ст. 5; ч. 2 ст. 6; ч. 1 ст. 9; ч. 2 ст. 13) і заборон (ч. 1 ст. 13; ст. 24), право коректно ставить суб'єктів конфліктної взаємодії в певні «поведінкові рамки», стримуючи від пасивності (ч. 1, ст. 13) і стимулюючи активну поведінку (ч. 2, 3 ст. 13), спрямовує на врегулювання конфлікту. При цьому примус, у розв'язанні конфлікту, виявляється лише в разі ухилення сторін від участі в примирних процедурах (ст. 13). Тобто пріоритет у вирішенні конфлікту належить праву, а не силі. Право апелює до правосвідомості суб'єктів конфліктної взаємодії щодо необхідності слідування приписам правових норм [12]. І, хоча уся історія державності свідчить про практику контролю конфліктності силовими методами [1, с. 216], для встановленої Законом системи запобігання та вирішення соціальних конфліктів не є характерним застосування сили [12]. Право, у розумінні засобу попередження та подолання соціальних конфліктів, органічно поєднує в собі як властивості об'єктивного права, що визначає загальні стандарти можливої та належної поведінки кожного, так і суб'єктивного права, що виявляється в кон-

кретизації й індивідуалізації виду і міри можливої та належної поведінки самими суб'єктами правовідносин у порядку самовизначення, саморегламентації й самоорганізації [4, с. 550]. Нерозривно взаємопов'язані із суспільними відносинами, право і конфлікт взаємозумовлюють одне одного та по різному відображаються на функціонуванні й розвитку самих відносин. Так, конфлікт, будучи об'єктом регулюючої дії права, виступає чинником, що визначає форми та методи спеціальної дії права [1, с. 216], таким чином визначає певні його особливості та, у поєднанні з конфліктністю, значною мірою пояснює соціальну природу й механізм дії права [1, с. 217] і, разом із тим, сприяє як оновленню, прогресивному розвитку [1, с. 225], так і може спричиняти порушення правильного порядку функціонування суспільних відносин, погіршення їх стану, дезорганізує й дестабілізує такі відносини [1, с. 223]. Натомість право, як чинник соціального регулювання, упорядковує, унормовує, організує та стабілізує суспільні відносини, стримує або усуває негативні тенденції в їх розвитку, обмежує негативні зв'язки і процеси та стимулює позитивний розвиток відносин [9, с. 334] і, таким чином, забезпечує попередження та подолання соціального конфлікту.

Таким чином, право як засіб попередження та подолання соціальних конфліктів зародилось в ідеях соціального миру, які поступово опанували суспільну свідомість; визріло та сформувалось у множині безперервно виникаючих конфліктів і примирних процесів з їх урегулювання; знайшло втілення в законах, постановах, статутах про мир та виявилось у примирних діях, примирному процесі. Як уособлення справедливості й миру, право постало єдиною альтернативою силі, забезпечило діалектичний рух від соціального спілкування суб'єктів суспільних відносин у формі конфлікту, через засновані на добровільності та довірі переговори й поступки, як засоби досягнення компромісу (згоди) і, власне, примирення сторін, до відновлення соціального спілкування у формі співпраці, що відображає послідовну якісну зміну стану вражених конфліктом суспільних відносин. Право як засіб попередження та подолання соціальних конфліктів є одним із проявів права як такого, його особливою



формою, що об'єктивно відображає природну захисну реакцію конфліктогенного соціуму на соціальну небезпеку, яку потенційно містять соціальні конфлікти. Утілене в прості, і разом із тим, ефективні, спеціальні дії та заходи, право: 1) за своєю соціальною природою і сутністю є засобом примирення; 2) виконує миротворчу функцію; 3) формує у суб'єктів конфліктної взаємодії розуміння переваг мирного вирішення конфліктів перед можливістю застосування сили; 4) схиляє сторони до примирення, не залишаючи місця для подальшої ворожнечі; 5) забезпечує соціальний контроль за розвитком конфліктності, яка відображає особливий стан соціуму, здатного постійно породжувати конфлікти; 6) усуває стихійність у виникненні й розвитку конфліктів, що забезпечує набуття ними організаційно-правових форм; 7) нівелюючи соціальну нерівність, протистоїть свавіллю; 8) призначене для задоволення потреб суспільства в соціальному мирі умові його стабільності та сталого розвитку; 9) за своїм характером найбільш адекватно відповідає природі та специфіці конфліктів, особливостям їх реагування на регулюючий вплив; 10) є основою механізму автономної саморегуляції сторонами конфлікту своєї поведінки; 11) створює сприятливі умови для вияву соціальної та правової активності сторін конфлікту рушійної сили процесу примирення; 12) є ключовим елементом примирноурівноважуючого механізму регулювання, який відповідає природі конфліктів; 13) відкриває правовий простір для реалізації суб'єктами широких можливостей щодо регулювання суперечностей; 14) встановлює несприятливі юридичні наслідки для суб'єктів, які ухиляються від участі в примирному процесі; 15) виключає втручання держави, органів місцевого самоврядування та інших осіб у регулювання конфліктів; 16) виступає найбільш адекватною альтернативою силі як засобу регулювання конфліктів; 17) є і результатом, і засобом компромісу, що обумовлює його здатність формувати компромісну природу соціуму. І, таким чином, право набуває властивостей ефективного, дієвого засобу попередження та подолання соціальних конфліктів, який органічно поєднує властивості природного, позитивного й соціального права, забезпечує діалектичну зміну трьох станів, відображених у його трьох основних

формах існування – правосвідомості, правових джерел та діях, замкнених на суб'єктах і реалізованих у суспільних відносинах. Отже, право як засіб попередження та подолання соціальних конфліктів слід розуміти як явище, що протистоїть свавіллю, природно поєднує властивості об'єктивного й суб'єктивного права, інтегрує властивості природного, позитивного і соціального права, виявляється у спеціальних діях, заходах та заснованих на добровільності, довірі та згоді суб'єктів можливостях самостійного вибору засобів і способів регулювання, які відповідають особливостям суспільних відносин, специфіці соціальних конфліктів та соціальним умовам, в яких виявляється, функціонує і розгортається конфлікт як соціальне явище, що в цілому забезпечує узгодження різних інтересів, попередження та подолання соціальних конфліктів.

**Висновки з даного дослідження і перспективи.** Таким чином, право як засіб попередження та подолання соціальних конфліктів можна визначити як об'єктивно зумовлену конфліктогенним соціумом захисну реакцію суспільства на соціально небезпечні дії конфліктів, яка природно виявляється в заснованих на праві, простих, але ефективних, спеціальних діях і заходах, що забезпечують функціонування примирно-урівноважувального механізму примирення сторін конфліктної взаємодії, урівноваження різних інтересів та створення умов соціального миру основи стабільності й сталого розвитку суспільства.

#### Список використаних джерел

1. Бурлай Є. Конфлікт і право. *Філософія права і загальна теорія права* : наук. журн. № 1/2012.
2. Тодика Ю. М., Тодика О. Ю. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні. Київ : Ін Юре, 2004. 368 с.
3. Аннерс Э. История европейского права : пер. со швед. Ин-т Европы. Москва : Наука, 1996. 395 с
4. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016 – ISBN 978-966-937-048-8. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 952 с.

5. Болотіна Н. Б. Трудове право України : підручник. 5-те вид., переробл. і допов. Київ : Знання, 2008. 860 с.
6. Рішняк М. О. Місце і призначення Національної служби посередництва і примирення в системі державних органів України та її статус. *Державне будівництво та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / редкол.: Ю. П. Битяк та ін. Харків : Право, 2011. Вип. 22. 320 с.
7. Берман Г. Западная традиция права: эпоха формирования : пер. с англ. 2-е изд. Москва : Издат. гр. ИНФА \* М – НОРМА, 1998. 624 с.
8. Загальна теорія держави і права : [підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл.] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. Харків : Право, 2010. 584 с.
9. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильнян, О. П. Дзьобань, М. І. Максимов та ін. Харків : Право, 2009. 208 с.
10. Данильнян О. Г., Тараненко В. М. Філософія : підручник. Харків : Право, 2010. 312 с.
11. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. Ст. 227.
12. Гоббс Т. Избранные произведения : в 2 т. Москва, 1964, Т. 2. (Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної і цивільної. 1651).
13. Локк Д. Сочинения : в 3 т.: пер. с англ. Москва., 1985. Т. 3. (Два трактата о правлении (1690) ).
14. Основи соціології : хрестоматія / кер. авт. кол. В. І. Астахова, Харків : Прапор, 1997. 128 с.
15. Конфліктологія : навч. посіб. / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. Харків : Право, 2012. 128 с.
16. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела : навч. посіб. / упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 352 с.
17. Історія вчень про державу і право : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / авт.-уклад. Г. Г. Демиденко ; за заг. ред. О. В. Петришина. 4-те вид., доп. і змін. Харків : Право, 2009. 958 с.
18. Вірш 38–42. Від Матвія 5. Євангеліє від Матвія. Новий Заповіт. Біблія. URL : <http://www.my-bible.info/biblio/ukrainskaya-bibliya/evangelie-ot-matfeja.html>.
19. Тодыка Ю. Н., Супрунюк Е. В. Конституция Украины – основа стабильности конституционного строя и реформирования общества. Симферополь : Таврия, 1997. 312 с.
20. Кримінальний процесуальний кодекс України : зі змін. та допов. станом на 11 черв. 2018 р. Київ : Центр учбової літ., 2018. 268 с.

21. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42, ст. 492 (із змінами внесеними згідно із Законом). URL : [http:// zakon.rada.gov.ua/qo/1618-15](http://zakon.rada.gov.ua/qo/1618-15).
22. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37, ст. 446 (із змінами, внесеними згідно із Законами). Документ 2747-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 14.06.2018, підстава 2447-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
23. Господарський кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6, Ст. 56 (із змінами, внесеними згідно із Законами). URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
24. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2009. 656 с.
25. Бобровник С. В. Компроміс і конфлікт у праві: антрополого-комунікативний підхід до аналізу : монографія. Київ : Юрид думка, 2011. 384 с.
26. Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авторів ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Юрид. думка, 2010. 360 с.
27. Гюфе Отфрід. Розум і право. Складові інтеркультурного правового дискурсу / пер. з нім. Л. А. Ситниченко, М. Д. Култаєвої. Київ: Альтерперс, 2003. 264с.

### References

1. Burlai Ye. (2012). Konflikt i pravo. *Filosofii prava i zahalna teoriia prava Naukovyi zhurnal*. № 1. Kyiv. «Pravo Ukrainy» [in Ukrainian].
2. Todyka Yu. M., Todyka O. Yu. (2004). Konstytutsiino-pravovyi status liudyny i hromadianyna v Ukraini. Kyiv: «In Yure» [in Ukrainian].
3. Anners Э. (1996). Ystoryia evropeiskoho prava Yn-t Evropu. Moskva: Nauka [in Russian].
4. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia . (Vois 1-20); Vol. 3; Zahalna teoriia prava (2016). Petryshyn O. V. ( Ed.) Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
5. Bolotina N. B. (2008). Trudove pravo Ukrainy. Kyiv: «Znannia» [in Ukrainian].
6. Rishniak M. O. (2011). Mistse i pryznachennia Natsionalnoi sluzhby poserednytstva i prymyrennia v systemi derzhavnykh orhaniv Ukrainy ta yii status. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriadiuvannia*, 22 [in Ukrainian].
7. Berman H. (1998). Zapadnaia tradytsiia prava: epokha formirovaniya. Moskva: Yzdat-ya hruppa YNFA \* M – NORMA [in Russian].
8. Zahalna teoriia derzhavy i prava. Tsvik M. V., Petryshyn O. V., L. V. Avramenko L. V. (Eds.). (2010). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

9. Filosofiia prava. O. H. Danylian, O. P. Dzoban, M. I. Maksymov (Eds.). (2009). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
10. Danylian O. H., Taranenko V. M. (2010). Filosofiia. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
11. Pro poriadok vyrishennia kolektyvnykh trudovykh sporiv (konfliktiv) (1998). : Zakon Ukrainy vid 03.03.1998. . *Vidom. Verkhovn. Rady Ukrainy* № 34. art.. 227 [in Ukrainian].
12. Hobbs T. (1964). Yzbrannyye proyzvedeniya: Leviafan, abo Materiia, forma i vlada derzhavy tserkovnoi i tsyvilnoi (Vols 2; vol.2) Moskva [in Ukrainian].
13. Lokk D. Sochyneniya: Dva traktata o pravlenyy (1985). (Vols 1- 3; vol.3). Moskva [in Russian].
14. Osnovy sotsiologii: Khrestomatiia. V. I. Astakhova( Ed.) (1997). Kharkiv: Prapor [in Ukrainian].
15. Herasina L. M., Trebin M. P., Vodnik V. D et al. (2012). Konfliktolohiia. Kharkiv : Pravo.[in Ukrainian].
16. Istoriia derzhavy i prava zarubizhnykh krain: pravovi dzherela. H. I. Trofanchuk (Ed.).(2008). Kyiv.: Yurinkom Inter.[in Ukrainian].
17. Istoriia vchen pro derzhavu i pravo. O. V. Petryshyn, H. H. Demydenko (Eds.). (2009). Kharkiv: Pravo, [in Ukrainian].
18. Yevanheliie vid Matviia. Novyi Zapovit. Bibliia. Virsh 38 – 42. Vid Matviia URL : <http://www.my-bible.info/biblio/ukrainskaya-bibliya/evangelie-ot-matfeja.html> [in Ukrain- ian].
19. Todyka Yu. N., Supruniuk E. V. (1997). Konstytutsiia Ukrayny – osnova stablynsty konstytutsyonnoho stroia y reformyrovanyia obshchestvaiu. Symferopol: Tavryia [in Ukrain- ian].
20. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : chynne zakonodavstvo Ukrainy zi zminamy ta dopovnenniamy (2018 ). Kyiv: «Tsentr uchbovoi literatury» [in Ukrainian].
21. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* № 40–41, 42, art.49. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/qo/1618-15> [in Ukrainian].
22. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy (2005). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* № 35–36, № 37, art. 446. Dokument 2747-IV, chynnyi, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 14.06.2018, pidstava 2447-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> [in Ukrainian].
23. Hospodarskyi kodeks Ukrainy (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 6, art. 56). URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show1798-12> [in Ukrainian].
24. Skakun O. F. (2009). Teoriia derzhavy i prava. Kharkiv: Konsum in Ukrainian].

25. Bobrovnyk S. V. (2011). Kompromis i konflikt u pravi: antropoloho-komunikatyvnyi pidkhid do analizu. Kyiv: Vyd-vo «Yurydychna dumka» [in Ukrainian].
26. Diia prava: inteiratyvnyi aspekt. N. M. Onishchenko (Ed.). (2010). Kyiv: «Yurydychna dumka» [in Ukrainian].
27. Hofe Otfrid. (2003) Rozum i pravo. Skladovi interkulturnoho pravovoho dyskursu. Kyiv: Alterpres in Ukrainian].

**Н. О. Ришняк**

**Право как способ предупреждения и преодоления  
социальных конфликтов**

*Статья посвящена исследованию права в аспекте его способности быть способом предупреждения и преодоления социальных конфликтов, которые являются центром конфликтности, источником потенциальной социальной опасности. Право рассматривается сквозь призму его во- площения и осуществления в правовых отношениях. И разного влияния права и конфликта на такие отношения, как на особую форму обще- ственных отношений. В качестве опытной модели выбраны трудовые конфликты, стороны которых связаны структурными и функциональ- ными связями. Использование метода моделирования позволяет оптими- зировать процесс исследования, распространить его выводы на преоб- ладающее большинство конфликтов. В процессе исследования выяснено, что объективно обусловленное конфликтогенным социумом примиритель- ное право есть воплощением справедливости и является способом пред- упреждения и преодоления социальных конфликтов уже на стадии моде- лирования правоотношений. Установлено, что особенности зарождения и выявления конфликтов зависят от порядка и характера совершения субъектами конфликтной взаимосвязи своих субъективных прав и юри- дических обязанностей. Выявлено, что праву не присущи силовые методы регулирования, поскольку это противоречит его природе примирительной сущности, так как сила, в противовес права, выходит за границы эле- ментарных правил, не урегулирует, а «гасит» конфликт. Не снимает, а углубляет обострение, приводит к латентной форме конфликта, для которой характерным является сохранение остатков вражды между сторонами, ощущение обиды.*

**Ключевые слова:** право, социальные конфликты, социальная опасность, примирительные переговоры, компромисс, примирение.

M. O. Rishnyak

**Law as a way to prevent and overcome social conflicts**

*The article is devoted to the study of law in the aspect of its ability to be a way to prevent and overcome social conflicts, which are the center of conflict, the source of potential social danger. The right is viewed through the prism of its embodiment and implementation in legal relations. And the different influence of law and conflict on such relations as a special form of social relations. As an experimental model, labor conflicts were selected, the parties of which are connected by structural and functional connections. The use of the simulation method allows to optimize the research process, to extend its findings to the overwhelming majority of conflicts. In the process of research, it is clear that the conciliation law, objectively due to the conflict-causing society, is the embodiment of justice and is a way to prevent and overcome social conflicts already at the stage of modeling legal relations. It has been established that the peculiarities of the origin and identification of conflicts depend on the order and nature of the conflicting relationship of their subjective rights and legal obligations by the subjects. It is revealed that law does not have power methods of regulation, because it contradicts the nature of the conciliatory nature, because force, as opposed to law, goes beyond the limits of elementary rules, does not resolve, but “extinguishes” the conflict. It does not remove, but deepens the aggravation, leads to a latent form of conflict, which is characterized by the preservation of remnants of hostility between the parties, a sense of resentment.*

**Key words:** law, social conflicts, social danger, conciliatory negotiations, compromise, reconciliation.